

۱۴۴۸

جایگاه اصل فردی کردن کیفرها

در فقه امامیه و قانون مجازات اسلامی؛

مصوب ۱۳۹۲/۲/۱

مؤلفان:

زکریا فلاحی سامبران

دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

رامین بایرامی آیدگان

دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

دانشگاه علامه طباطبائی (ره) و قاضی دادگاه جزایی



مجمع علمی و فرهنگی مجید

سرشناسه	بایرامی (رباطان، رامین،
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	جایگاه اصلی فردی کردن کیفرها در فقه امامیه و قانون مجازات اسلامی؛ مصوب ۹۲/۲/۱ تألیف رامین بایرامی (رباطان / زهرا فلاحی سامبران.
مشخصات نشر	تهران: مجد، ۱۳۹۵.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۷۱۷-۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	حقوق جزا (فقه) -- ایران
موضوع	مجازات (فقه) -- ایران
موضوع	قصاص (فقه) -- ایران
موضوع	دیات
موضوع	تعزیرات (فقه)
موضوع	حدود (فقه) -- ایران
موضوع	تشدید مجازات -- ایران
موضوع	تخفیف مجازات -- ایران
موضوع	فلاحی سامبران، زهرا.
رده بندی کنگر	۱۳۹۵ ج ۲۴ ب ۱۹۵ BP
رده بندی دیسی	۲۹۷/۳۷۵
شماره ثبت کتابخانه ملی	۴۴۳۰۳۳۸

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه ناشر آزرده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاقی است.
موارد تخلف را به دفتر مرکز «مجد» گزارش فرمایید.

جایگاه اصلی کردن کیفرها
در فقه امامیه و قانون مجازات اسلامی؛ مصوب ۱۳۹۲/۲/۱
مؤلفان: زهرا فلاحی سامبران / رامین بایرامی (رباطان)

انتشارات

چاپ اول: ۱۳۹۵ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصراً «مجد» است

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۹۷ طبقه پنجم

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۹۶۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۷۱۷-۰۰

ISBN: 978-600-193-717-0

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید میرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

پیشگفتار ۱۳

فصل اول: مفاهیم نظری ۱۹

۱-۱- قاعده فقهی و خصایص و اقسام آنها ۱۹

۱-۱-۱- خصایص قواعد فقهی ۲۰

۱-۲-۲- اقسام قواعد فقهی ۲۳

۱-۳-۳- برابری تفاوت قواعد فقهی با سایر اصطلاحات فقهی و حقوقی مشابه ۲۳

۱-۳-۱- تفاوت قواعد فقهی با قواعد اصول فقه ۲۴

۱-۳-۲- تفاوت قواعد فقهی با مسئله فقهی ۲۵

۱-۳-۳- تفاوت قاعده فقهی با نظریه فقهی ۲۵

۱-۳-۴- تفاوت قواعد فقهی با رابط فقهی ۲۶

۱-۳-۵- تفاوت قواعد فقهی با قواعد حقوقی ۲۶

۱-۴- مجازات ۲۷

۱-۴-۱- کیفر در قانون جدید مجازات اسلامی ۲۷

۱-۴-۲- انواع مجازات نسبت به یکدیگر ۲۹

۱-۵- اصول حاکم بر مجازات ها ۳۰

۱-۵-۱- اصل تفرید مجازات ها ۳۰

۱-۵-۱-۱- تاریخچه پیدایش مفهوم فردی کردن مجازات ۳۱

۱-۵-۱-۲- مبانی پذیرش اصل تفرید مجازات ها ۳۳

۱-۵-۱-۳- رویکرد اسلام به فردی نمودن اعمال کیفر ۳۳

۱-۵-۱-۴- محتوای اصل فردی کردن مجازات ها ۳۵

۱-۵-۱-۵- انواع اصل تفرید مجازات ها ۳۶

۱-۵-۱-۶- نتایج اصل تفرید مجازات ها ۳۸

۱-۵-۱-۷- عدم مغایرت و عدم تساوی اصل تفرید مجازات ها با

دیگر اصول حاکم بر مجازات ها و ارتباط آنها با یکدیگر ۳۹

- ۱-۵-۲- اصل قانونی بودن جرایم و مجازاتها در حقوق جزا و ارتباط آن با اصل تفرید کیفر ۴۰
- ۱-۵-۳- اصل تساوی بودن مجازاتها و ارتباط آن با اصل تفرید کیفر ۴۲
- ۱-۵-۴- اصل شخصی بودن مجازاتها و ارتباط آن با اصل تفرید کیفر ۴۴
- فصل دوم: اصل تفرید کیفر در قصاص و دیات ۴۷
- ۱-۲- قصاص ۴۷
- ۱-۱-۲- قصاص مطابق قانون جدید مجازات اسلامی ۴۸
- ۲-۲-۱- نام قصاص ۴۹
- ۲-۱-۲- شرایط قصاص ۵۲
- ۲-۱-۱-۲- تساوی بودن در حریت ۵۲
- ۲-۱-۳-۲- مساوی بودن در دین ۵۵
- ۲-۱-۳-۳- نبودن رابطه ابات ۵۷
- ۲-۱-۳-۴- برخورداری از عقل کامل ۵۸
- ۲-۱-۳-۵- مقتول باید مستحق کشتن نباشد ۶۰
- ۲-۱-۴- دلایل قصاص از نظر اسلام ۶۱
- ۲-۱-۴-۱- دلایل قرآنی قصاص ۶۱
- ۲-۱-۴-۲- دلایل روایی قصاص ۶۳
- ۲-۱-۴-۳- دلیل عقلی ۶۳
- ۲-۱-۵- موجبات سقوط قصاص و اصل تعزیر مجازاتها ۶۴
- ۲-۱-۵-۱- موت یا فرار جانی ۶۴
- ۲-۱-۵-۳- ارث قصاص ۶۵
- ۲-۱-۶- تأخیر در قصاص و اصل فردی کردن مجازاتها ۶۷
- ۲-۱-۶-۱- قصاص زن باردار ۶۷
- ۲-۱-۶-۲- ولی دم صغیر ۷۱
- ۲-۱-۶-۳- اولیا دم همه حضور نداشته باشند ۷۳
- ۲-۱-۷- موانع مسئولیت کیفری در قصاص و توجه به اصل تفرید مجازاتها ۷۴

فهرست مطالب □ ۷

۷۵	۱-۷-۱-۲- دفاع مشروع
۷۵	۱-۷-۲- ادله دفاع مشروع
۷۶	۱-۷-۳- شرایط دفاع مشروع
۸۴	۱-۷-۴- آثار دفاع مشروع
۸۵	۱-۷-۵- اگره به قتل به عنوان موانع قصاص
۸۷	۱-۷-۶- خواب از موارد موانع قصاص
۸۸	۲-۱- تعریف دیه
۹۱	۲-۱-۲- موجبات دیه
۹۲	۲-۲-۳- اصل تفرید مجازات‌ها در دیه
۹۲	۲-۳-۱- عاوت دیه زن و مرد
۹۴	۲-۳-۱- تفاوت دیه زن و مرد
۹۵	۲-۳-۲- تغلیظ دیه
۹۷	۲-۴- شایستگی دوازش
۹۸	۲-۵- تفاوت‌های دیه و ارش
۱۰۱	فصل سوم: اصل تفرید کیفر در جرائم تعزیریات
۱۰۱	۳-۱- توبه
۱۰۲	۳-۱-۱- تاثیر توبه بر جرایم مستوجب حد
۱۰۳	۳-۱-۲- تاثیر توبه در جرایم مستوجب تعزیر
۱۰۴	۳-۱-۳- احکام و شرایط توبه مجرم
۱۰۶	۳-۱-۴- شرایط توبه نسبت به هر کدام از جرایم
۱۱۱	۳-۱-۵- جایگاه توبه در پیشگیری از تکرار جرم
۱۱۳	۳-۱-۶- جایگاه توبه در حقوق کنونی
۱۱۵	۳-۱-۷- نقش قاضی در اعمال تخفیف پس از توبه
۱۱۶	۳-۲- عفو
۱۱۶	۳-۲-۱- عفو خصوصی
۱۱۷	۳-۲-۱-۱- شروط عفو خصوصی
۱۱۹	۳-۲-۱-۲- آثار عفو خصوصی
۱۱۹	۳-۲-۱-۳- تشکیلات و سازمان اداری عفو خصوصی

- ۱۲۱-۲-۱-۴- موارد عدم شمول عفو، تخفیف و تبدیل مجازات..... ۱۲۱
- ۱۲۱-۲-۱-۵- مناسبت‌های عفو تخفیف و تبدیل مجازات..... ۱۲۱
- ۱۲۲-۲-۲- عفو عمومی..... ۱۲۲
- ۱۲۳-۲-۲-۱- مختصات عفو عمومی..... ۱۲۳
- ۱۲۴-۲-۲-۲- آثار عفو عمومی..... ۱۲۴
- ۱۲۵-۳-۳- تعلیق مجازات..... ۱۲۵
- ۱۲۶-۳-۱- فلسفه تعلیق مجازات..... ۱۲۶
- ۱۲۷-۳-۲- انواع تعلیق..... ۱۲۷
- ۱۲۸-۳-۳- تعلیق اجرای مجازات..... ۱۲۸
- ۱۲۹-۳-۱-۴- ریشه تعلیق مجازات در حقوق ایران..... ۱۲۹
- ۱۲۹-۳-۱-۵- شرایط صدور تعلیق اجرای مجازات..... ۱۲۹
- ۱۳۱-۳-۲-۶- زمان صدور تعلیق اجرای مجازات..... ۱۳۱
- ۱۳۲-۳-۳-۷- وظایف دادگاه در تعلیق..... ۱۳۲
- ۱۳۴-۳-۳-۸- آثار تعلیق..... ۱۳۴
- ۱۳۵-۴-۳- جنون..... ۱۳۵
- ۱۳۵-۴-۱- انواع جنون..... ۱۳۵
- ۱۳۶-۴-۲- آثار جنون - جنون به معنی خاص..... ۱۳۶
- ۱۳۷-۴-۳- شروط تحقیق جنون مانع مسئولیت داری..... ۱۳۷
- ۱۳۸-۵-۳- تأثیر مستی در مسئولیت جزایی..... ۱۳۸
- ۱۴۰-۶-۳- طفل..... ۱۴۰
- ۱۴۲-۶-۱- مسئولیت جزایی اطفال..... ۱۴۲
- ۱۴۵-۶-۲- رویکرد دوگانه‌ی قانونگذار به دوران طفولیت..... ۱۴۵
- ۱۴۵-۶-۲-۱- دوران فقدان مسئولیت (اهلیت) کیفری..... ۱۴۵
- ۱۴۶-۶-۲-۲- دوره برخورداری از مسئولیت کیفری نسبی..... ۱۴۶
- ۱۴۷-۷-۳- آزادی مشروط..... ۱۴۷
- ۱۴۸-۷-۱- شرایط اعطای آزادی مشروط..... ۱۴۸
- ۱۴۹-۷-۱-۱- شرایط مربوط به مجازات..... ۱۴۹
- ۱۵۰-۷-۱-۲- شرایط مربوط به حکم..... ۱۵۰
- ۱۵۰-۷-۱-۳- شرایط مربوط به محکوم علیه..... ۱۵۰

۱۵۲.....	۳-۷-۲- آثار آزادی مشروط
----------	-------------------------

فصل چهارم: اصل تفرید مجازاتها در پرتو اسباب تخفیف یا تشدید

۱۵۳.....	کیفر
۱۵۳.....	۴-۱- اصل تفرید مجازات‌ها و اعمال آن به عنوان تخفیف و معافیت از مجازات یا تشدید مجازات
۱۵۴.....	۴-۱-۱- کیفیات مخففه یا کیفیات مخففه قضایی
۱۵۵.....	۴-۲-۱- جهات تخفیف مجازات
۱۵۷.....	۴-۱-۳- موارد معافیت و تخفیف مجازات به حکم قانون
۱۵۸.....	۴-۱-۱-۱-۲- معاذیر قانونی مطلق یا معاف کننده
۱۶۰.....	۴-۳-۱- معاذیر قانونی نسبی
۱۶۲.....	۴-۱-۴-۱- تخفیف و معافیت از مجازات
۱۶۳.....	۴-۱-۵- تخفیف مجازات در محاکمات غیابی
۱۶۴.....	۴-۱-۶- تمیز معاذیر تخفیف کننده از کیفیات مخففه
۱۶۴.....	۴-۱-۷- علل موجهه جرم و افساد افع مسئولیت کیفری
۱۶۵.....	۴-۲- تشدید مجازات
۱۶۵.....	۴-۲-۱- کیفیات مشدده
۱۶۶.....	۴-۲-۲- طبقه بندی کیفیات تشدید مجازات
۱۶۶.....	۴-۲-۲-۱- جهات مشدده عینی مجازات
۱۶۷.....	۴-۲-۲-۲- کیفیات مشدده شخصی مجازات
۱۶۹.....	۴-۲-۳- تفاوت مجازات مشدده با مجازات اشد
۱۶۹.....	۴-۲-۴- تشدید مجازات قضایی یا قانونی
۱۷۰.....	۴-۳- تعدد جرم
۱۷۱.....	۴-۳-۱- تعدد مادی و معنوی جرم
۱۷۲.....	۴-۳-۲- تعدد جرم در جرایم موجب حد
۱۷۳.....	۴-۳-۳- مقایسه تعدد جرم با عناوین جزایی مشابه
۱۷۳.....	۴-۳-۳-۱- تعدد جرم و جرایم مستمر و استمرار یافته
۱۷۴.....	۴-۳-۳-۲- تعدد جرم و جرم مرکب
۱۷۵.....	۴-۳-۳-۳- تعدد جرم و جرم به عادت

۱۷۵.....	۴-۳-۳-۴- انواع تعدد مادی
۱۷۶.....	۴-۴- تکرار جرم
۱۷۷.....	۴-۴-۱- مبانی تکرار جرم در حقوق جزای اسلامی
۱۷۸.....	۴-۴-۲- اقسام تکرار جرم
۱۷۸.....	۴-۴-۳- تکرار جرایم حدی
۱۸۰.....	۴-۴-۴- تکرار جرایم تعزیری
۱۸۲.....	۵-۱- روانشناسی جنایی
۱۸۲.....	۵-۱-۱- اهداف روانشناسی جنایی
۱۸۵.....	۴-۵-۲- نوسانات مجازات با توجه به شخصیت بزهکار
۱۸۶.....	۴-۵-۳- کاربرد پرونده شخصیت جنایی بزهکار
۱۸۷.....	۴-۵-۴- نقش پرونده شخصیت در اجرای کیفر سالب آزادی
۱۸۸.....	۴-۵-۵- روانشناسی زندان
۱۸۹.....	۴-۵-۶- پرونده شخصیت جنایی بزهکار
۱۸۹.....	۴-۵-۷- ارزیابی حالت خطرناک بزهکار
۱۹۱.....	۴-۵-۸- تأکید قانونگذار بر تشکیک پرونده شخصیت
۱۹۸.....	۴-۵-۹- روش‌های اصلاح و درمان بزهکاران
۱۹۹.....	۴-۵-۱۰- آموزش‌های مؤثر موجود در اصلاح رفتار شخصیت جنایی

۲۰۱.....	نتیجه گیری
۲۰۷.....	تلخیص کتاب
۲۰۹.....	فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار

به سبک تاکنون به بداهت و منطقی بودن این رفتار روزمره اولیاء با فرزندان در محیط خانوار، معلمان در محیط مدرسه توجه نموده ایم که چرا و با چه مبنایی رفتارهای توبیخی یا تریبی و تنبیهی آنان با فرزندانی که در داخل خانه و دانش آموزانی که در محیط کلاس درس رفتارهای متفاوتی از یکدیگر در قبال انجام تکالیف، معسرتهای هم نوعان و احترام به مقررات و آداب تعریف شده در هر یک از محیطهای ربور انجام می دهند، متفاوت است. بلی، طبیعی است که رفتار مادر با فرزند و برخلاف معام با دانش آموزی که در چهارچوب تعریف شده رفتار کرده و به هم نفعان انتظام گذاشته و وظایف خویش را به نحو مطلوب انجام می دهد، نسبت به فرزند یا دانش آموزی که نابهنجار است، متفاوت باشد. به نحوی که بر مبنای نوع رفتار مبنای قانون مندی، فرزند یا دانش آموزی مورد حب و دیگری مورد بغض و سرزنش قرار گیرد. این موضوع در مورد فرزندان یا دانش آموزان خاطی که مرتکب خطا برای بار اول شده اند و یا از توجیه منطقی برای ارتکاب خطا در منزل یا مدرسه برخوردار بوده اند (مثل بیماری)، نسبت به فرزندان و دانش آموزانی که مرتکب تکرار خطا در محیط منزل یا مدرسه شده اند و یا از جهات مواجهه برخوردار نبوده اند، مدق نموده و حسب مورد، منجر به توبیخ و تنبیه متمایزی از حیث شدت و ضعف از سوی سرپرستان می گردد. این مثال را زدیم تا جهت تقریب به ذهن بگوییم که در حقوق کیفری نیز این رویکرد در مورد رفتار مجرمان حاکم است. به این ترتیب که در حقوق جزای اسلام، شخصیت متهم و مجرم، مورد توجه فراوان قرار گرفته است. بطوریکه در جرایم شرعی شرط اعمال مجازات در مورد مجرم

دارا بودن مسئولیت است و تا زمانی که شخصی، مسئولیت جزایی نداشته باشد مجازات درباره او قابل اجرا نیست مثلاً، فقهای اسلام درباره شرب خمر نوشته اند؛ که مجازات شخصی که شراب بخورد هشتاد ضربه تازیانه است مشروط بر این که مرتکب دارای شرایط عامه تکلیف باشد، یعنی بالغ باشد، عاقل باشد، مختار باشد و علم به حرمت داشته باشد. در حقوق جزای اسلام صغار و مجانین و کسی که بر اثر حالت اضطرار مرتکب جرم می شود به جز در مورد اجبار در قتل کیفر معاف هستند. در مسئله زنا شارع مقدس محض و غیر محض بودن را به عنوان یکی از خصوصیات شخص مجرم مورد توجه قرار داده و آن را در زمره موجب تعدیل یا تخفیف مجازاتها قرار داده و در مورد قصاص، قتل عمدی فرزندان از قاتل پدر را موجب قصاص نمی داند و هرچند قاتل باید دیه بدهد و تعزیر شود. با این اوصاف، در شریعت اسلام، شخصیت مجرم و گناهکاران همواره مورد توجه بوده است. اما این اصل در قرن نوزدهم در خصوص کیفر مورد توجه قرار گرفت. به موجب این اصل مجازاتها باید منطبق بر شخصیت و خصوصیات فرد مجرم بوده و شرایط ارتکاب جرم در نظر گرفته شود. علت عمده اصل تفهیم مجازاتها تفاوت افراد در عوامل فردی و اجتماعی می باشد، که مورد توجه حاکمان قرار گرفته و بدیهی است در تحمل مجازات باید به این عوامل توجه شود. این در حالی است که اصل تفرید مجازاتها هیچ تناقضی با اصل قانونی بودن مجازات ندارد، بلکه، به عنوان مکمل آن است و نیز، فردی نمودن کیفر را نباید با اصل شصت بودن مجازات اشتباه گرفت؛ زیرا طبق قاعده لاضرر و لاضرار در اصل شخصی بودن مجازاتها هرگاه شخصی مرتکب جرم شود مجازات مختص به آن شخص است و به خویشاوندان آن ربطی ندارد. علاوه بر این، قلمرو اصل تفرید مجازاتها در مرحله دادرسی است در حالی که قلمرو اصل شخصی بودن مجازاتها در مرحله اجرای حکم است. در اصل تفرید مجازاتها به شخصیت مجرم حالت روحی روانی و موقعیت اجتماعی مجرم توجه دارد تا مجازات متناسبی اعمال شود و به خصوص در تعزیرات قاضی با توجه به شخصیت مجرم و حالت روحی و

روانی و سابقه مجرم را در نظر گرفته و مجازات برای آن تعیین می‌کنند اگرچه این اختیار در قانون مجازات اسلامی محدود شده است. یعنی قانون‌گذار مجازات حداقل و حداکثر تعیین کرده تا قاضی بین حداقل و حداکثر تعیین شده مجازات متناسبی را با توجه به شخصیت مجرم اعمال کند. و از اقدامات خود سرانه قضات جلوگیری شود. همه این اصول و نهادهای حقوقی در راستای اجرای مبرع‌عدالت می‌باشد. با این گفتارهای مقدماتی بهتر است خاطر نشان شویم که در اثر حاضر به نحوه‌ی اعمال اصل تفرید مجازات‌ها در فقه و قانون کشوره‌ای از زوایه‌ی مصادیق و ابزارهای اجرای اصل مزبور از جمله عفو، توبه، تعلیق، جرم، عار، سنی، دفاع مشروع، تخفیف مجازات، تشدید مجازات، تعدد جرم، تکرار جرم، قصاص، دیه، پرونده شخصیت و غیره پرداخته شده است. یکی از مقوله‌های حقوق کیفری مسئله‌ی تعیین مجازات‌ها است. دو اصل حاکم بر چگونگی تعیین مجازات، اصل تناسب مجازات با جرم و اصل تناسب مجازات با مجرم می‌باشد. اصل اول، مبهم از مفاهیم استحقاق و سزا دهی است. بدین معنا که سزا دهی اقتضاء می‌کند هر کس متناسب با شدت جرم اش مجازات شود. جرم سبک، مجازات سبک، جرم سنگین، مجازات سنگین. تناسب جرم و مجازات که پی‌گردی جرم محور است، در اواخر قرن نوزدهم تا حدود زیادی جای خود را به رویکرد مجرم محور داد که مطابق آن مجازات نه تنها باید با جرم متناسب باشد، بلکه تناسب آن با شخصیت مجرم نیز ضروری است.^۱ اصل تفرید مجازات که بیانگر این معناست، ناظر بر تکامل حقوق کیفری در مسیر توجه به فاعل عمل مجرمانه و شخصیت او است. رعایت اصل تناسب مجازات با جرم تنها یکی از اهداف مجازات را که همانا لازمه‌ی احقاق مجرمان به خاطر عمل شان است، آن هم به طور غیر شخصیت‌تأمین

می‌نماید.^۱ برای تأمین استحقاق به طور کامل تر و نیز مراعات سایر اهداف سود انگارانه مجازات از عهده این کار بر می‌آید. در این معنا فردی سازی مجازات، تصحیح مجازات مبتنی بر وضعیت مجرم به عنوان یک فرد است. به طور خلاصه می‌توانیم بگوییم، منظور از فردی کردن مجازات این است که در عین رعایت اصل قانونی و شخصی بودن مجازات، قاضی بتواند با رعایت اوضاع و احوال اجتماعی، جسمی و روانی مجرم، برای مجرمین متعددی که مرتکب جرم واحد شده‌اند مجازاتهای مختلف تعیین نماید.^۲ وجود حداقل و حداکثر در مجازاتها، وجود مقرراتی برای عفو، تعلیق تعقیب و تعلیق مجازات، وجود مقررات مربوط به احوال کیفیات مشدده و مخففه، اختیار قاضی در کم یا زیاد کردن مجازات و مواردی نظیر آن، از نشانه‌های بارز فردی کردن مجازات‌ها هستند.^۳

از منظر فقه امامیه باید بگوئیم که دلیل پذیرش این اصل در فقه جزایی عبارت است از اینکه، از دیدگاه فلسفه اسلامی، همه پدیده‌ها ناگزیر از علل خود متأثرند و انسان نیز پدیده است. پذیرش این عوامل متعددی که در بوجود آمدن و شکل گیری وجود و شخصیت او نقش اساسی داشته‌اند، بنابراین پذیرش تفاوت‌های اجتماعی، جسمی و روانی اند آنها از دیدگاه اسلام نه تنها واقعی بلکه ضروری است. بنابراین، به دلیل وجوب عبادتی فردی کردن در حقوق کیفری، دین اسلام ناگزیر می‌بایست اصل فردی کردن مجازات را پذیرفته و در

۱ - خاموشی، مهدی، (۱۳۸۵)، بررسی فقهی و حقوقی اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها، چاپ دوم، تهران: انتشارات امیرکبیر، ص ۷۸.

۲ - ستوده، هدایت اله، میرزایی، بهشته و پازند، افسانه، (۱۳۷۶)، روانشناسی جنایی، چاپ اول، تهران: انتشارات آوای دانش، ص ۲۰.

۳ - عباس زاده اهری، حسن، (۱۳۷۸)، جرم‌ها و مجازات‌ها در اسلام، چاپ اول، تبریز: انتشارات آیدین، ص ۴۵.

خود دررونی ساخته و بلکه، بطور کامل مورد عمل قرار دهد. با وجود اهمیت اصل تفرید مجازات‌ها در حقوق ایران آنچنان که لازم است به اصل مزبور توجه کافی نشده است.

با توجه به توضیحات کلی مذکور راجع به مفهوم، جایگاه، کارکرد و اهداف اصل تفرید کیفر در فقه و حقوق ایران، در این کتاب سعی بر آن است که ضمن بررسی کامل و تفصیلی این اصل از حیث جایگاه و کارکرد و اهداف، به بررسی سطوح مختلف تقنینی، قضایی و اجرایی، اعمال این اصل با تأکید بر فقه اسلام پرداخته شود. همچنین، لازم است که اهداف و مبانی دقیق اصل فردی کردن کیفر در فقه اسلامی تبیین گردد. یکی دیگر از مسائل پیش روی این اثر مطالعه کامل مصادیق و نهادهای حقوقی مشمول اصل تفرید کیفر در فقه و قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و جایگاه اصل مزبور در نظام قضایی ایران و فقه اسلامی است.

از جمله ی مواردی که موجب اهمیت و ضرورت مطالعه اصل فردی کردن کیفر در نظام قضایی کشور و فقه اسلامی گشته است، لزوم توجه به ابزارهای بازپروانه و اصلاح گرایانه ی محکمه‌ای است. جرایم و مطالعه ی آن دسته از ابزارهایی است که در قالب اصول و قواعد کیفری همچون اصل تفرید کیفر منتهی به تحقق یکی از مهمترین اهداف اجرای کیفر، یعنی اصلاح و تربیت مجرم است. هدف انجام مطالعات در موضوع کتاب حاضر، تشریح قلمرو و اعمال اصل تفرید در حقوق جزای ایران، با نگاه ویژه به فقه شیعه و قانون مجازات اسلامی مصوب ۹۲ و امان نظر به قانون جدید، تصویب آیین دادرسی کیفری مصوب ۹۲ و اصلاحی ۹۴ و سایر قوانین دیگر، و همچنین بیان کاستی‌ها و نواقص اجرای این اصل در نظام حقوق کنونی ایران می‌باشد.

در پایان ضروری است این نکته را خاطرنشان شویم که اصل اثر حاضر مستخرج از پایان نامه ای تحت عنوان اصل تفرید مجازات‌ها در فقه و حقوق

اسلامی بوده است که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز توسط مؤلف مورد دفاع واقع شده و در حال حاضر، با انجام الحاقات، اضافات و اصلاحاتی توسط نگارندگان حاضر، مورد مذاقه و مطالعه دقیق و مفصل قرار گرفته است. بر نگارندان مغفول نیست که اثر حاضر، بی شک عاری از ضعف نبوده و از این رو، امید آن است که خوانندگان محترم و صاحب نظران حقوقی، نواقص و ایرادات و ضعف‌های علمی موجود در کتاب را از قلم عفو خویش بگذرانند. سخن پایانی آنکه، در نویسنده واجب است تا از دلگرمی و مساعدت‌های خانواده‌ی عزیز خرد در مسیر تألیف اثر، کمال سپاس و قدردانی را بنمایم. همچنین واجب می‌نماید از همکاری‌های مشاورات حقوقی مجد و مساعدت آقای دکتر سید عباس حسینی نیک به جهت ایجاد تسهیلات در امر انتشار کتاب حاضر، کمال تشکر و قدردانی را بنمایم.

من الله التوفیق
فلاحی - بایرامی
مهر ماه ۱۳۹۵